

HUMANITÁRNÍ POMOC

Humanitární pomoc je oblastí vnější činnosti EU, která reaguje na potřeby v případě katastrof způsobených člověkem nebo přírodních pohrom. Prostředky na záchranné operace poskytuje [Generální ředitelství pro evropskou civilní ochranu a operace humanitární pomoci](#) Evropské komise (ECHO), které koordinuje politiku a činnost členských států. Parlament a Rada se jako spolutvůrci právních předpisů podílejí na tvorbě politiky EU v oblasti humanitární pomoci a účastní se celosvětové diskuse na téma účinnější humanitární činnosti.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

V článku 21 [Smlouvy o Evropské unii](#) (SEU) jsou stanoveny zásady pro veškerou vnější činnost EU (humanitární činnost je upravena v čl. 21 odst. 2 písm. g)).

Právní základ pro humanitární pomoc poskytuje článek 214 [Smlouvy o fungování Evropské unie](#) (SFEU).

Právním základem pro zřízení Evropského dobrovolnického sboru humanitární pomoci je čl. 214 odst. 5.

REGULAČNÍ A POLITICKÝ RÁMEC

Pravidla pro poskytování humanitární pomoci, včetně příslušných finančních nástrojů, jsou stanovena v [nařízení Rady](#) (ES) č. 1257/96 ze dne 20. června 1996 (nařízení o humanitární pomoci). Při revizi ostatních nástrojů v rámci přípravy víceletého finančního rámce na období 2007–2013 nebylo toto nařízení změněno.

Celkový rámec politiky humanitární pomoci je popsán v dokumentu „[Evropský konsenzus o humanitární pomoci](#)“ z roku 2007, který podepsaly tři hlavní orgány EU (Komise, Rada a Parlament). Konsenzus stanovuje společnou vizi EU, politické cíle a zásady pro celou řadu témat, k nimž patří: mezinárodní humanitární spolupráce; řádné dárcovství; snižování rizika a připravenost na ně; civilní ochrana; a vztahy mezi civilními a vojenskými stranami. Konsenzus rovněž opětovně potvrzuje čtyři humanitární zásady: lidskost, neutralitu, nestrannost a nezávislost. Text zajišťuje koordinovanější a soudržnější přístup k poskytování pomoci a propojení humanitární a rozvojové pomoci tak, aby mohla EU účinněji reagovat na narůstající potřeby.

Činnost EU v této oblasti upravuje [rozhodnutí o mechanismu civilní ochrany Unie](#) z roku 2019. Mění se jím rozhodnutí z roku 2013, které se zabývalo prevencí, připraveností, reakcí na krizové situace a finančními ustanoveními. Nařízení o poskytování mimořádné podpory v rámci Unie z roku 2016 stanoví okolnosti, za nichž mohou

členské státy požádat o podporu ze strany EU. Určuje způsobilá opatření a typy finančních intervencí.

ECHO

A. Přehled a dopad

Na období 2014–2020 bylo na nástroj humanitární pomoci vyčleněno 7,1 miliardy EUR. Návrh Komise týkající se víceletého finančního rámce na období 2021–2027 vyčleňuje na humanitární pomoc 11 miliard EUR. EU je předním světovým dárce humanitární pomoci. Zajišťuje významnou část celosvětových finančních prostředků poskytovaných v nouzových situacích obětem přírodních i člověkem způsobených katastrof. Část těchto finančních prostředků pochází přímo od členských států, avšak významný příspěvek je poskytován z rozpočtu EU. Za humanitární pomoc a civilní ochranu odpovídá generální ředitelství Evropské komise pro evropskou civilní ochranu a operace humanitární pomoci (GŘ ECHO). Humanitární pomoc EU se zaměřuje na zajištění potravin a výživy, přístřeší, zdravotní péče, vody a hygieny a vzdělání v mimořádných situacích. Současným komisařem pro řešení krizí je Janez Lenarčič.

GŘ ECHO se v průběhu let rozrůstalo a má místní zaměstnance ve více než 40 terénních kancelářích. Neprovádí humanitární pomoc jako takovou; spíše financuje operace, jež provádějí jeho [partneři](#), a to nevládní organizace, agentury OSN a mezinárodní organizace, jako je Mezinárodní červený kříž/Červený půlměsíc. K jeho hlavním úkolům patří poskytovat finanční prostředky, ověřovat, zda jsou řádně spravovány, a zajistit, aby se zboží a služby jeho partnerů dostaly efektivně a rychle k postiženému obyvatelstvu a aby odpovídaly skutečným potřebám.

Po propuknutí přírodní katastrofy nebo jiné události vyžadující humanitární pomoc provedou odborníci ECHO počáteční posouzení situace na místě. Na základě tohoto posouzení jsou poté urychleně uvolněny finanční prostředky. Jedná se o „přístup vycházející z potřeb“, jenž činnost tohoto generálního ředitelství charakterizuje. Pomoc je poskytována prostřednictvím více než 200 partnerů, s nimiž GŘ ECHO podepsalo předběžné smluvní dohody. Struktura ECHO zajišťuje, že jsou finanční prostředky používány transparentním způsobem a že za ně partneři nesou odpovědnost.

V roce 2019 přidělilo ECHO na humanitární pomoc a civilní ochranu 1,6 miliardy EUR. Tato částka odráží pokračující odhodlání Evropské komise reagovat na výjimečně rozsáhlou potřebu na celém světě, jež byla způsobena především několika vleklými konflikty a rekordním počtem více než 60 milionů násilně vysídlených osob na celém světě. V posledních letech byl původní humanitární rozpočet EU pravidelně navyšován dodatečnými převody, především z rezervy EU na pomoc při mimořádných událostech a prostřednictvím přesunů prostředků z jiných rozpočtových položek a také z Evropského rozvojového fondu.

V roce [2017](#) bylo 46,9% finančních prostředků GŘ ECHO přiděleno Africe, 37,9% Blízkému východu a sousedním evropským zemím, 6,1% Asii a Tichomoří, 2,7% Střední a Jižní Americe a Karibiku, 1,5% na katastrofy na celém světě a 4,7 % na doplňkové operace a podporu. Významné poskytování humanitární pomoci pokračovalo v Sýrii a sousedních zemích, v širším regionu Blízkého východu a severní Afriky, oblasti Sahelu, Afrického rohu, ve Středoafričské republice, v Jižním Súdánu,

Jemenu a na Ukrajině. K novým nouzovým situacím vyžadujícím pomoc ze strany EU patřily hurikány Irma a Maria, které zasáhly Karibik. EU se rovněž nepřestává zaměřovat na „opomíjené krize“ současného světa, na něž bylo vyčleněno 15 % původního humanitárního rozpočtu na rok 2017.

Politické priority

ECHO pracuje na zlepšení reakce na mimořádné situace a zemím mimo EU poskytuje pomoc při rozšiřování jejich vlastních kapacit, aby mohly samy reagovat na krize a přispívat k dlouhodobému rozvoji. Klíčovými cíli EU jsou koordinace humanitární a rozvojové pomoci a prolomení bludného kruhu změny klimatu, hladu a chudoby.

Činnosti v oblasti [přípravenosti na katastrofy](#) jsou také součástí důrazu GŘ ECHO na zvyšování odolnosti. Evropská unie se významně podílí na formování úsilí mezinárodního společenství v oblasti řízení rizik souvisejících s katastrofami. Evropská unie podporuje sendajský rámec pro snižování rizika katastrof, který byl podepsán v roce 2015. EU zveřejnila svůj sendajský akční plán pro snižování rizika katastrof v roce 2016. Ten zefektivňuje přístup k tvorbě politik založený na znalosti rizik katastrof a navrhuje konkrétní činnosti týkající se znalostí rizik, investic souvisejících s riziky, připravenosti na katastrofy a odolnosti. Komise vydala v roce 2012 sdělení o odolnosti, které bylo v roce 2017 revidováno. Jeho cílem je vymezit strategický přístup k odolnosti, který může zvýšit dopad vnější činnosti EU.

Vzhledem k vysokému počtu uprchlíků a vysídlených osob, již jsou často v takové situaci dlouhou dobu, se EU v roce 2016 dohodla na vytvoření razantnějšího přístupu k nucenému vysídlování, který má být zaměřen na rozvoj. EU bude v rámci [Komplexního rámce pro reakci na uprchlickou krizi](#) vysokého komisaře OSN pro uprchlíky a zapojení Světové banky v oblasti [vysídlování](#) klást větší důraz na podporu socioekonomické integrace násilně vysídlených osob a řešení hlavních příčin dlouhodobého vysídlení.

EU a její členské státy hrály důležitou úlohu na [Světovém humanitárním summitu](#), jenž se konal v květnu 2016 v Istanbulu. Samotná EU přijala 100 závazků s cílem přispět k „Agendě pro humanitu“, již na summitu představil generální tajemník OSN, a k provádění „zásadní dohody“, tj. inovativní dohody různých humanitárních subjektů o zvýšení finanční účinnosti a účelnosti.

Prioritou GŘ ECHO je i nadále integrace žen a boj proti násilí na základě pohlaví, a proto zavedlo pro činnost v rámci humanitární pomoci genderový ukazatel. V souladu s potřebou upřednostňovat nejohroženější skupiny je další klíčovou oblastí podpora vzdělávání dětí v naléhavých situacích.

B. Další nástroje

Pomoc EU zahrnuje další tři nástroje: [mechanismus civilní ochrany Evropské unie](#), Evropský dobrovolnický sbor humanitární pomoci a nový právní rámec pro poskytování mimořádné podpory v rámci Unie.

- Mechanismus civilní ochrany EU vznikl v roce 2001 a dnes zahrnuje členské státy EU a dalších šest zúčastněných zemí: Severní Makedonii, Island, Černou Horu, Norsko, Srbsko a Turecko. Mechanismus Unie staví na několika nástrojích, jimiž jsou: 1) [Evropský soubor civilní ochrany](#), jenž poskytuje fond prostředků na reakce,

keré pro tento účel dobrovolně předem vyčlenily zúčastněné státy, a strukturovaný proces za účelem zjištění případných nedostatečných kapacit; 2) [středisko pro koordinaci odezvy na mimořádné události](#), které funguje nepřetržitě jako operační ústředí usnadňující koordinaci ochranných intervencí; 3) [společný komunikační a informační systém pro mimořádné události](#) (CECIS), jehož cílem je zlepšit komunikaci v naléhavých situacích prostřednictvím internetové aplikace pro účely varování a podávání informací a 4) síť školených odborníků, kteří jsou bezprostředně k dispozici. Mechanismus civilní ochrany byl v roce 2019 posílen vytvořením [rescEU](#), nové rezervy kapacit, která byla funkční již v období lesních požárů v roce 2019. Očekává se rozšíření její působnosti na další oblasti, jako jsou mimořádné zdravotní události nebo chemické, biologické, radiologické a jaderné nehody. Bude se využívat jako mechanismus poslední instance, který se použije v případě, že členský stát vyčerpal své vlastní prostředky a nemohou mu pomoci jiné členské státy, například protože čelí katastrofám téže povahy.

- Vznik Evropského dobrovolnického sboru humanitární pomoci předjímá čl. 214 odst. 5 Lisabonské smlouvy. Tento sbor byl zřízen v březnu 2014 v podobě iniciativy [Humanitární dobrovolníci EU](#). Tím, že rozšíří kapacity EU v oblasti reakce na humanitární krize, má tato iniciativa podpořit odolnost zranitelných komunit ve třetích zemích. Její rozpočet na období 2014–2020 činí 147.9 milionů EUR.
- Dne 15. března 2016 přijala Rada nařízení o mimořádné podpoře v rámci Unie s cílem reagovat na obtížnou humanitární situaci způsobenou uprchlickou krizí. Nové nařízení umožňuje EU pomoci Řecku a dalším dotčeným členským státům řešit humanitární potřeby uprchlíků. Nařízení by mohlo být v budoucnu použito také v reakci na jiné výjimečné krize nebo katastrofy se závažnými humanitárními důsledky, například při jaderných haváriích nebo teroristických útocích. GŘ ECHO je odpovědné za jeho provádění. Mezi lety 2006–2019 bude prostřednictvím partnerských organizací, jako jsou agentury OSN, Červený kříž a nevládní organizace, poskytnuto až 643 milionů EUR z peněžních prostředků EU (z rozpočtových položek na domácí politiku, aniž by byla dotčena humanitární pomoc ve třetích zemích).

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

V oblasti politiky humanitární pomoci je Parlament spoluvůrce právních předpisů společně s Radou. Právní rámec politiky humanitární pomoci navrhuje Komise (ve formě „nařízení“), které pak projedná Rada i Parlament a následně je oba orgány schválí, případně zamítnou „řádným legislativním postupem“ EU. Parlamentu, který má kontrolní pravomoc, jsou předkládána i prováděcí opatření Komise. V rámci Parlamentu spadá humanitární pomoc do působnosti Výboru pro rozvoj (DEVE) a civilní ochrana do působnosti Výboru pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin (ENVI).

Parlament nadto poskytování humanitární pomoci sleduje a snaží se zajistit, aby rozpočtové prostředky odpovídaly humanitárním potřebám. Parlament pravidelně zdůrazňuje, že financování humanitární pomoci je třeba navýšit, a trvá na tom, že je nutné zmenšit rostoucí rozdíl mezi závazky a platbami.

Výbor DEVE a celý Parlament se rovněž snaží – prostřednictvím stanovisek a usnesení, včetně zpráv z vlastního podnětu – ovlivnit strategická rozhodnutí a směřování politiky Komise, např. pokud jde o příspěvek EU ke Světovému humanitárnímu summitu, vzdělávání v naléhavých situacích a reakci na epidemii viru Ebola. Parlament provádí přezkum ročního pracovního programu Komise a operační strategie ECHO. Komisař odpovědný za řešení krizí je pravidelně zván k výměnám názorů s výborem DEVE. Přijetí Evropského konsenzu o humanitární pomoci v roce 2007 bylo do velké míry výsledkem pevného postoje Parlamentu. Parlament se rovněž aktivně zasazuje o další politická témata, jako je zvyšování odolnosti, zabezpečení potravin a propojení humanitární a rozvojové pomoci. Výbor DEVE uspořádal dne 27. února 2019 [slyšení o budoucnosti humanitární pomoci EU](#) a předchůdce pana Lenarčiče, komisař Stylianides, v něm naposledy vystoupil dne 30. září 2019 v rámci výměny názorů o poznatcích získaných během posledních pěti let v oblasti politik humanitární pomoci EU.

V zájmu posílení dohledu Parlamentu nad humanitární pomocí jmenuje od roku 2006 výbor DEVE každého dva a půl roku stálého zpravodaje pro humanitární pomoc. Současným zpravodajem je Norbert Neuser (S&D, Německo). Jeho mandát zahrnuje obhajobu rozpočtových zájmů humanitární pomoci, sledování programů humanitární pomoci a udržování úzkých kontaktů s komunitou subjektů působících v oblasti poskytování humanitární pomoci. Stálý zpravodaj je rovněž odpovědný za zprávu o provádění nástroje humanitární pomoci.

Gonzalo Urbina Treviño
01/2020

